

Živa Čebulj

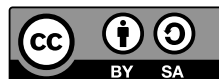
Slovensko ljudsko gledališče Celje

Slovenija

ziva.cebulj@slg-ce.si

DOI: 10.4312/vestnik.17.371-373

Poročilo

MEDNARODNI PREVAJALSKI SIMPOZIJ DSKP

International Translation Symposium of the Slovenian Association of Literary Translators, Ljubljana, 24.–25. oktober 2025

Mednarodni simpozij Društva slovenskih književnih prevajalcev (DSKP) se umešča v bogato tradicijo srečevanj in razpravljanj o književnem prevodu, katere začetki segajo v leto 1975. S prvim skupnim delovnim srečanjem prevajalk in prevajalcev vseh smeri in strok iz vse Jugoslavije, ki je potekalo na Bledu, se je začelo prvo obdobje letnih simpozijev, ki je trajalo vse do leta 1995. Po skoraj 20-letni prekinitvi je z letom 2013 DSKP spet začelo pripravljati mednarodna srečanja, pri čemer je ohranilo dinamiko in tematsko razgibanost prvega obdobja. Ob tem prevajalske simpozije obeh obdobji zaznamujejo še selitve dogajanja po različnih slovenskih in zamejskih krajih. Tokratni simpozij se je odvil v Ljubljani, in sicer kot del obširne jezikovne kampanje »UI_zi prevedeno. UI_zi zgrešeno.«, ki je pod častnim pokroviteljstvom predsednice Republike Slovenije Nataše Pirc Musar potekala med 29. septembrom in 31. oktobrom 2025. Ključni poudarek same kampanje je bilo ozaveščanje o jezikovnih poklicih ter pomenu njihovega ohranjanja in razvoja v času skokovitega razvoja generativne umetne inteligence. Sam mednarodni simpozij pa sta sestavljala dva vsebinsko zaokrožena sklopa: eden je bil prav na temo prevajanja v dobi umetne inteligence (UI), drugi, jezikovno usmerjen, pa o prevajanju iz skandinavskih in baltskih jezikov v slovenščino in obratno.

Po nagovoru predsednice DSKP Tanje Petrič smo si najprej ogledali prenovljeno Vodnikovo domačijo, ki je gostila tokratni simpozij, ter predavanje Angusa Finneyja *Nazaj v prihodnost*, v katerem odpira številna vprašanja o tem, česa se lahko naučimo od generativne UI in na kakšen način. Sledila je predstavitev prispevkov prvega sklopa, v katerem je Nadja Dobnik opozorila na hitro preobrazbo izobraževalnega in prevajalskega okolja pod vplivom UI. Avtorica je ob konkretnem primeru iz zgodovine o odnosu do avtorstva opozorila na razlikovanje med dejavnostjo in poklicem književnega prevajalca. Podala je tudi nekaj izhodišč za razmislek o tem, kdo so mladi, ki bodo v prihodnjih desetletjih sooblikovali prevajalsko prakso. Barbara Pogačnik je nadalje nakazala družbene in gospodarske posledice uveljavljanja generativnih modelov, ki prevajalce vse pogosteje

potiskajo v vlogo postredaktorjev besedil, ustvarjenih z UI. Obe avtorici pa sta poudarili, kako pomembna je vloga kolektivnih organizacij in stanovskih društev. Nicole Pfister Fetz je spregovorila o pravnih vidikih avtorskega varstva: osvetlila je prizadevanja evropskih pisateljskih združenj za uveljavitev pravic avtorjev ter opozorila na pomanjkljivo implementacijo evropske zakonodaje. Matija Damjan je v nadaljevanju sistematično predstavil trenutno pravno stanje na tem področju ter na konkretnih primerih pokazal, da se pravno okolje še razvija. Anja Kamenarič je predstavila obsežno mednarodno anketo o odnosu založnikov do UI pri prevajanju in pripravi knjižnih izdaj. Ugotovitve razkrivajo, da založniki pri človeškem prevodu vztrajajo zlasti pri leposlovju. Francesca Novajra in Ela Varošaneč Krsnik sta predstavili ukrepe in stališča združenja CEATL glede vpliva generativne UI. Novajra je opozorila, da takšna orodja ogrožajo večdimenzionalnost jezika in branja, Varošaneč Krsnik pa je predstavila preliminarne rezultate raziskave o tem, kako prevajalci vidijo prihodnost svojega poklica in kako ocenjujejo razmere, v katerih opravljajo svoje delo. Obe avtorici sta poudarili ključno vlogo povezovanja na evropski ravni in skupnega ukrepanja, ki bi zaščitilo integriteto poklica. V razpravi je več slušateljev hotelo vedeti, s kakšnimi vzvodi prevajalci in avtorji še lahko vplivajo na rabo UI.

Prvi simpozijijski dan se je zaključil z okroglo mizo v Cankarjevem domu, kjer so Jerca Kos, Kristina M. Pučnik, Tanja Petrič in Simon Zupan razpravljali o prednostih in pasteh uporabe UI pri prevajanju, tolmačenju in lektoriranju ter o etiki, transparentnosti in zaščiti avtorskih pravic v digitalnem okolju. Spregovorili so tudi o pridobivanju kompetenc, poklicnih standardih, vrednotenju intelektualnega dela in nalogah izobraževalnih ustanov. Srečanje je izpričalo visoko raven strokovnega in etičnega samopremisleka prevajalske skupnosti.

Drugi dan simpozija je bil namenjen vprašanjem kulturne in jezikovne izmenjave med skandinavskimi in baltskimi jeziki ter slovenščino. Sklop je odprla Mita Gustinčič Pahor s pregledom podpornih mehanizmov, ki v nordijskih državah omogočajo razvoj in izobraževanje prevajalcev – pri čemer se je posebej posvetila švedskemu modelu. Milena Mileva Blažič je analizirala prisotnost skandinavske in odsotnost baltske mladinske književnosti v slovenskih učnih načrtih od 19. stoletja do danes. O posebnostih prevajanja iz norveščine je spregovorila Marija Zlatnar Moe, ki je med drugim opozorila na zgodovinsko vlogo posrednih prevodov iz obeh uradnih jezikov na Norveškem – iz bokmála in novonorveščine. Nada Grošelj je orisala zgodovino prevajanja švedske književnosti v slovenščino, od prvih objav do sodobnih prevodov Strindberga. Prispevek je razkril postopno rast zanimanja za švedsko literaturo in razširjanje prevajalske baze, ki jo zaznamuje vse večje število neposrednih prevodov. Nadalje sta Lucija Stupica Enbohm in Henrik C. Enbohm raziskovala, kaj vpliva na prevajanje slovenske književnosti v švedščino. Poudarila sta, da je prepoznavnost slovenskih avtorjev v veliki meri odvisna od posameznikov, zato sta predlagala sistematične ukrepe – kulturne centre, redne prevodne programe in institucionalno podporo. Ob konkretnih primerih sodobnih del, v katerih se družbene teme povezujejo z umetniško drznostjo, je Iva Klemenčič iskrivo in duhovito

predstavila švedsko otroško in mladinsko književnost, in to tudi kot zgled, kako literarno ustvarjanje za mlade lahko ohranja tako družbeni pomen kot estetsko moč. V nadaljevanju je Klemen Pisk orisal zgodovino prevajanja litovske in latvijske književnosti v slovenščino – od posrednih prevodov do sodobnih neposrednih stikov – in povzel, da se dialog med slovensko in baltsko literaturo gradi predvsem iz posameznih pobud, ki pa že preraščajo v trajnejšo izmenjavo. Māra Gredzena je poudarila pomen osebnih in neformalnih mrež pri predstavljanju slovenskih avtorjev latvijskemu občinstvu, Gabija Kiaušaitė pa je z duhovito predstavitevijo izmenjav med litovsko in slovensko mladinsko književnostjo spodbudila k razmisleku o vlogi prevoda pri ohranjanju in razvijanju domišljije. Sobotne razprave je zaznamovalo predvsem veselje do prevajanja in radost pri deljenju teh razmislekov s strokovno skupnostjo in cehovskem povezovanju.

V mednarodnem dialogu, ki ga je omogočilo ljubljansko srečanje, se je pokazalo, da je prevajanje še vedno prostor človeške ustvarjalnosti, empatije in povezovanja – prostor, ki ga tehnologija lahko podpira, ne more pa ga nadomestiti.